

POLACY I PARLAMENT EUROPEJSKI

Postawy Polaków wobec polskich i europejskich instytucji demokratycznych

Wyniki badań Instytutu Spraw Publicznych

Po wejściu Polski do Unii Europejskiej Polacy będą musieli odnaleźć się w otoczeniu wyznaczonym nie tylko przez polskie, ale również europejskie instytucje. Zmienia się też kontekst i odniesienie dla oceny polskiego ładu instytucjonalnego. Projekt Instytutu Spraw Publicznych „Polacy i Parlament Europejski” poświęcony ocenie polskich i europejskich instytucji demokratycznych przez Polaków, miał na celu próbę odpowiedzi na następujące pytania:

- **Jak Polacy odnajdą się w europejskiej demokracji, jakie jest ich nastawienie do europejskich instytucji demokratycznych?**
- **Czy istnieje związek pomiędzy oceną polskiego ładu instytucjonalnego a akceptacją lub odrzuceniem instytucji europejskich?**
- **Czy postawy wobec polskich i europejskich instytucji demokratycznych wpłyną na sposób głosowania w referendum unijnym?**
- **Jaki jest stopień wiedzy i zaufania do Parlamentu Europejskiego w polskim społeczeństwie oraz deklarowane zainteresowanie przyszłorocznymi wyborami do Parlamentu?**

Projekt został sfinansowany ze środków Parlamentu Europejskiego oraz z programu PHARE 2001 „Teraz integracja”. Konferencja odbywa się z pomocą Sejmu RP. Badanie opinii publicznej zostało zrealizowane w terenie przez CBOS w dniach 27 lutego – 4 marca na reprezentatywnej próbie 1620 dorosłych mieszkańców Polski.

OCENA ŁADU INSTYTUCJONALNEGO W POLSCE

Trwałość ładu demokratycznego opiera się na właściwym funkcjonowaniu instytucji publicznych. Jednak wraz z upływem czasu ład instytucjonalny w postkomunistycznej Polsce, zamiast ulegać konsolidacji, cieszy się coraz mniejszym zaufaniem. Zaufanie do Sejmu spadło z poziomu około 50% do 12%, odsetek osób dobrze oceniających obecny rząd od początku kadencji spadł z 38% do 12%. Krystalizacji uległy opinie Polaków na temat motywów uprawiania polityki - istotnie wzrósł odsetek respondentów przekonanych, że do uprawiania polityki motywuje chęć posiadania władzy i zdobycia pieniędzy. W 1993 roku 22% badanych sądziło, że zostaje się politykiem, bo chce się zrobić coś dla innych – obecnie twierdzi tak jedynie 6%. Bardzo silne jest przekonanie o skorumpowaniu polityków, w tym aparatu państwowego. Upolitycznienie instytucji publicznych, niska ich legitymizacja oraz przekonanie o wszechobecności korupcji posiada szereg negatywnych konsekwencji, daleko wybiegających poza samo funkcjonowanie tych organizacji. Podkopuje wiarę w wartości systemu demokratycznego oraz rynkowego. Ponad dwie trzecie Polaków (67%) nie jest zadowolona, ze sposobu, w jaki funkcjonuje polska demokracja.

Oceny funkcjonowania Sejmu, rządu i prezydenta w ciągu ostatniego roku

Oceny*	Wskazania respondentów według terminów badań													
	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV
	2002											2003		

Sejm														
dobra	16	19	23	20	22	23	25	30	21	17	25	21	16	12
Zła	67	62	61	66	62	58	58	52	64	67	60	63	66	76

Rząd														
dobra		33	31	27	27	26	31	34	35	24	32	26	24	12
Zła		45	46	51	56	53	48	47	47	56	47	54	61	71

Prezydent														
dobra	75	72	75	75	73	76	77	78	78	78	81	79	77	69
Zła	18	18	17	17	18	15	15	15	14	15	10	15	17	20

* Pominięto „trudno powiedzieć”

Źródło: CBOS

OCENA EUROPEJSKICH I MIĘDZYNARODOWYCH ORGANIZACJI

Polacy deklarują zaufanie do instytucji europejskich i innych organizacji międzynarodowych. Przy tym ankietowani deklarujący zaufanie do jednych instytucji raczej ufają także innym instytucjom międzynarodowym.

Zaufanie do Unii Europejskiej deklaruje nieznacznie mniej respondentów (56%) niż do ONZ (63%) i NATO (62%). Deklarowana nieufność wobec UE (15%) jest wyższa niż w przypadku ONZ (o 8 punktów procentowych) i NATO (o 6 punktów procentowych).

Czy ... budzi w Pan(i) zaufanie, czy też nie?

	Organizacja Narodów Zjednoczonych	NATO	Unia Europejska	Bank Światowy
Zaufanie	63	62	56	39
Obojętność	14	14	15	19
Nieufność	7	9	15	9
Nieznajomość	3	2	1	13
Trudno powiedzieć	13	13	13	20

Dane: ISP

Najwięcej osób nieufnych wobec UE jest wśród rolników i mieszkańców wsi (24%). Ta grupa społeczna i zawodowa w swym emocjonalnym stosunku do UE wydaje się być dokładnie podzielona między uprzedzeniami (24%), obojętnością (26%), niewiedzą (24%), a zaufaniem (25%).

Portret Polaka ufającego Unii Europejskiej to: młody mężczyzna, mieszkaniec dużego miasta, interesujący się polityką, zamierzający wziąć udział w referendum akcesyjnym oraz w wyborach parlamentarnych i raczej optymistycznie patrzący w przyszłość (wśród osób twierdzących, że w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce się poprawi, odsetek osób deklarujących zaufanie do UE jest znacznie wyższy).

Zaufanie zależy od poziomu znajomości instytucji UE – osoby deklarujące wiedzę na temat Parlamentu Europejskiego i Komisji, w większym stopniu ufają Unii. Niewiedza jednak tylko w niewielkim stopniu zwiększa nieufność.

Zaufanie do UE jest jedną z głównych zmiennych wpływających na poparcie dla integracji. Spośród osób deklarujących głosowanie w referendum za wejściem Polski do Unii, 80% deklaruje zaufanie do UE. Deklarowane zaufanie (nie tylko do Unii, ale również do innych organizacji międzynarodowych) wpływa również na akceptację

silniejszych związków między krajami członkowskimi Unii i zgodę na ewolucję UE w kierunku modelu wspólnotowego.

Także konkretne instytucje Unii Europejskiej postrzegane są korzystniej niż polskie. Ponad połowa ankietowanych, którzy wiedzą coś na ten temat, pozytywnie oceniła działalność Parlamentu Europejskiego (57%). Podobny odsetek badanych, mających jakieś poczucie kompetencji, pozytywnie ocenił Komisję Europejską (56%). Oceny negatywne obu tych instytucji są bardzo niewielkie.

<i>Proszę powiedzieć jak ogólnie rzecz biorąc ocenił(a)by Pan(i) działalność....?</i> <i>(Odpowiedzi osób, które słyszały o odpowiednich instytucjach)</i>		
	Parlamentu Europejskiego	Komisji Europejskiej
Dobrze	57	56
Źle	7	6
Trudno powiedzieć	36	38

Dane: ISP

OCENY FUNKCJONOWANIA POLSKICH I EUROPEJSKICH INSTYTUCJI PUBLICZNYCH

Polacy bardzo krytycznie wypowiadają się o funkcjonowaniu polskich instytucji zarówno pod względem ich efektywności (jedynie 7% uważa, że działają sprawnie), jak i w wymiarze moralnym (78% uważa, że są skorumpowane, 89% że dbają przede wszystkim o interesy urzędników, a nie obywateli).

Funkcjonowanie instytucji UE w obu wymiarach postrzegane jest o wiele lepiej. Instytucje unijne postrzegane są jako bliższe obywatelom, uczciwsze i sprawniej działające niż polskie instytucje państwowe.

Czy według Pana/i instytucje państwowe w Polsce / instytucje Unii Europejskiej....

	POLSKIE INSTYTUCJE PAŃSTWOWE	INSTYTUCJE UNII EUROPEJSKIEJ
dbają przede wszystkim o interesy zwykłych obywateli	4	39
dbają przede wszystkim o interesy rządzących i urzędników	89	32
działają sprawnie	7	50
nie działają sprawnie	80	15
działają na ogół uczciwie	8	51
są raczej skorumpowane	78	18
na ogół zajmują się sprawami ważnymi	21	66
na ogół zajmują się sprawami mało ważnymi	60	10

Komentarz:

Dane: ISP, Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Polacy nie postrzegają jednak instytucji krajowych i unijnych na zasadzie opozycji. Złe oceny instytucji polskich nie przekładają się na lepsze oceny instytucji unijnych, lepsze oceny jednych oznaczają także lepsze oceny drugich, niezadowolenie z instytucji polskich oznacza także mniejszą akceptację dla instytucji w Unii. Pozytywne oceny Parlamentu Europejskiego łączą się z nieco bardziej pozytywnymi przekonaniami na temat funkcjonowania polskich instytucji, zaś większy krytycyzm wobec PE oznacza także zdecydowany krytycyzm wobec krajowych instytucji. Oznacza to, że istnieje pewne uogólnione nastawienie wobec ładu instytucjonalnego

Pozytywne opinie dotyczące funkcjonowania instytucji unijnych sprzyjają deklaracjom udziału w referendum i poparciu integracji. Wśród respondentów mających pozytywne wyobrażenie o funkcjonowaniu instytucji unijnych (uczciwe, sprawne, dbające o interesy zwykłych obywateli) ponad 80% zamierza wziąć udział w referendum, wśród osób postrzegających instytucje UE negatywnie, odsetek osób deklarujących udział w referendum jest niższy o około 10 punktów procentowych – około 70%.

CZY AKCESJA WPŁYNIE KORZYSTNIE NA FUNKCJONOWANIE POLSKICH INSTYTUCJI PUBLICZNYCH?

Integracja Polski z Unią może być jednak w opinii społecznej bodźcem umożliwiającym zahamowanie rosnącego kryzysu instytucjonalnego. Znacząca część polskiego społeczeństwa wiąże z wejściem do UE nadzieje na poprawę funkcjonowania instytucji: **48% respondentów sądzi, że wejście Polski do UE korzystnie wpłynie na pracę Sejmu i władz samorządowych, 54-55% upatruje w tym szansy na poprawę funkcjonowania naszego rządu, administracji państwowej oraz sądów.** Dla badanych wydaje się to też być argument przemawiający za wzięciem udziału w referendum – przeszło 4/5 respondentów spodziewających się korzyści integracji dla poprawy funkcjonowania polskich instytucji deklaruje chęć głosowania (85 – 88%), około 80% z nich zagłasuje za wejściem Polski do Unii.

WIEDZA O PARLAMENCIE EUROPEJSKIM

Wiedza o instytucjach unijnych jest jednak niewielka. **Jedynie 23% badanych uznaje, że wie sporo na temat Parlamentu Europejskiego i wiedza ta go satysfakcjonuje. Ponad połowa (55%) sądzi, że niewiele wie o tej instytucji.** Na wcześniej zadane pytanie, czy Unia Europejska ma swój parlament, twierdząco odpowiedziało 63% respondentów. We własnej ocenie Polacy najwięcej wiedzą o NATO (48% uznaje, że wiele wie o tej organizacji) oraz ONZ (45% ocenia swoją wiedzę jako zadowalającą).

Wśród osób, które słyszały i – według własnej oceny - sporo wiedzą na temat Parlamentu Europejskiego, zaufanie do Unii Europejskiej jest nieco wyższe (76%) niż wśród tych, którzy niewiele lub wręcz nic nie wiedzą o Parlamencie (57%). Podobną zależność obserwujemy w przypadku wiedzy o Komisji Europejskiej. Można zatem stwierdzić, że lepsza znajomość instytucji unijnych wpływa na poziom deklarowanego zaufania do Unii, jednak niewiedza tylko w niewielkim stopniu oznacza większy dystans i brak zaufania, nieufność zmienia się bowiem w tych dwóch przypadkach tylko nieznacznie.

Niska wiedza Polaków na temat funkcjonowania Parlamentu Europejskiego znajduje potwierdzenie w odpowiedziach na pytanie o sposób wyboru parlamentarzystów. Większość ankietowanych nie jest świadoma, że właśnie obywatele bezpośrednio będą decydować o tym, kto będzie ich reprezentować w Parlamencie Europejskim. O tym, że sami będziemy wybierać polskich deputowanych do PE w wyborach powszechnych wie tylko co czwarty badany (27%).

<i>W jaki sposób, według Pan/i wiedzy, będą wybierani deputowani do Parlamentu Europejskiego? Czy:</i>	
wyznaczą ich rząd	17
wyznaczą ich prezydent	3
wybiorą ich ze swego grona posłowie i senatorowie	21
wybiorą ich wszyscy Polacy w wyborach	27
Trudno powiedzieć	33

Dane: ISP

Po raz pierwszy ISP zapytał też Polaków, czy wzięliby udział w wyborach do Parlamentu Europejskiego, gdyby odbyły się one już teraz: 42% badanych stwierdziło, że na pewno poszłoby głosować, co jednak, w połączeniu z faktem, że jedynie 27% zdawało sobie sprawę z takich wyborów i faktem, że wybory przewidziane są na czerwiec 2004, należy traktować ostrożnie, raczej jako deklarację zainteresowania sprawami europejskimi.

<i>Czy wzięłby Pan(i) udział w wyborach do Parlamentu Europejskiego, gdyby odbywały się one już teraz, w najbliższą niedzielę?</i>	
na pewno wzięłbym udział	42
raczej wzięłbym udział	21
Raczej nie wzięłbym udziału	11
na pewno nie wzięłbym udziału	15
Trudno powiedzieć	11

Dane: ISP

Czy Polacy przypisują znaczenie przyszłym polskim posłom zasiadającym w Parlamencie Europejskim? Zdaniem przeszło czterech piątych badanych (84%) fakt posiadania własnych przedstawicieli w Parlamencie Europejskim będzie ważny dla naszego kraju. Ponad trzy piąte (63%) sądzi, że obecność reprezentantów Polski w PE będzie miała istotne znaczenie dla Unii Europejskiej. Choć najbardziej sceptycznie oceniane jest znaczenie tego faktu dla zwykłych obywateli, to jednak ponad połowa ankietowanych uważa, że zasiadanie polskich reprezentantów w Parlamencie Europejskim będzie ważne także dla nich samych.

Czy, w Pana(i) ocenie, fakt, że przedstawiciele Polski będą zasiadać w Parlamencie Europejskim będzie ważny, czy też nieważny:

	Dla Unii Europejskiej	dla Polski	Dla ludzi takich jak Pan/i
ważny	63	84	55
nieważny	20	7	30
trudno powiedzieć	17	9	15

Dane: ISP

Respondenci mają wyobrażenie, ilu mniej więcej polskich posłów będzie zasiadało w Parlamencie Europejskim:

<i>Ilu posłów, Pana zdaniem, będzie reprezentować Polskę w Parlamencie Europejskim. Czy tyłu co:</i>	
duże kraje europejskie (np. Niemcy, Francję)	7
średnie kraje europejskie (np. Hiszpanię, Włochy)	34
mniejsze kraje europejskie (np. Portugalię, Holandię)	12
Inne nowo wstępujące kraje (np. Czechy, Węgry)	19
Trudno powiedzieć	28

Dane: ISP

Zdecydowana większość ankietowanych (73%) chciałaby, gdyby pojawiła się taka możliwość, dowiedzieć się czegoś więcej o Parlamencie Europejskim, przy czym ponad jedna trzecia wyraziła taką chęć bardzo zdecydowanie. Niespełna jedna czwarta badanych (23%) zupełnie nie jest tą problematyką zainteresowana.

JAKA ROLA POLSKI W EUROPIE?

Mimo, że 63% respondentów skłonna jest sądzić, że polscy posłowie do Parlamentu Europejskiego będą ważni dla Unii, Polacy zachowują daleko posunięty sceptycyzm co do roli jaką nasz kraj może odegrać w przyszłości w Unii Europejskiej. 60% badanych jest zdania, że Polska będzie miała w UE raczej małe znaczenie. Tylko niespełna dwie piąte badanych spodziewa się, że nasz kraj może odegrać w UE jakąś większą (lub co najmniej średnią) rolę.

<i>Jak Pan(i) sądzi jakie znaczenie będzie miała Polska w Unii Europejskiej w przyszłości?</i>	
małe znaczenie	60
średnie	24
Duże znaczenie	14
Trudno powiedzieć	2

Dane: ISP

Ponad połowa badanych spodziewa się jednak, że szanse na odegranie przez Polskę poważniejszej roli w polityce europejskiej po naszym wejściu do UE raczej się zwiększą niż zmniejszą. Mimo obaw, że wejście do UE oznacza rezygnację z części suwerenności narodowej większa część badanych jest przekonana, że właśnie obecność naszego kraju w strukturach Unii Europejskiej, a nie pozostawanie poza nią, może zwiększyć nasze znaczenie na płaszczyźnie międzynarodowej.

<i>Jak Pan(i) sądzi, czy po wejściu Polski do Unii Europejskiej Polska będzie miała większy czy też mniejszy wpływ na sprawy ważne dla Europy:</i>

Większy	57
Mniejszy	23
Trudno powiedzieć	21

Dane: ISP

Niebawem nakładem Instytutu Spraw Publicznych ukaże się raport na temat postrzegania i legitymizacji Parlamentu Europejskiego w Polsce oraz książka poświęcona postawom Polaków wobec polskich i europejskich instytucji demokratycznych.